

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

A MAGYAR ÁLLATNEVEK
HELYESÍRÁSI SZABÁLYAI

1958

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

A MAGYAR ÁLLATNEVEK
HELYESÍRÁSI SZABÁLYAI

1958

A kiadásért felel az Akadémiai Kiadó igazgatója

46683/58 — Akadémiai Nyomda Budapest — Felelős vezető: Bernát György

A megjelenendő tudományos és népszerűsítő állattani tárgyú kiadványok, tankönyvek, lexikonok és szótárak kívánalmi szükségessé tették, hogy a magyar állatnevek helyesírását szabályozzuk és ezáltal a kívánatos egység létrejöhessen.

Az alaptervezetet dr. DUDICH ENDRE egyetemi tanár készítette el és azt dr. PAIS DEZSŐ és dr. BÁRCZI GÉZA nyelvészprofesszorokkal, valamint dr. BENKŐ LORÁNDdal, a Magyar Tudományos Akadémia Helyesírási Bizottságának elnökével részletesen letárgyalta. Az így létrejött javaslatot szélesebbkörű hozzászólás céljából 40 tudományos kutatónak (zoológusnak és nyelvésznek) küldötték meg, akik jó része be is küldte véleményét. A Magyar Tudományos Akadémia Zoológiai Bizottsága a fent említett nyelvészekkel együttes ülésben részletesen foglalkozott a javaslattal és a hozzászólásokkal. Megállapította a pontok szövegét és az elkészítendő kiadvány tervezetét. Ennek megírásával dr. DUDICH ENDRE elnököt bízta meg. A végleges szöveget a Bizottság jóváhagyta.

A Zoológiai Bizottság tisztában van azzal, hogy az alábbi szabályzatban lesznek pontok, melyekkel nem mindenki fog egyetérteni. Ez a helyesírási sajátságos jellegének természetes következménye. A Bizottság azonban reméli, hogy az írásgyakorlatban még mutatkozó bizonytalanságok és ellentmondások fokozatosan ki fognak küszöbölődni. Meg fog indulni a nevek írásának egységesülése és a szabályok át fognak menni a köztudatba.

Azt is előre látja a Zoológiai Bizottság, hogy a szabályok alkalmazásával kapcsolatban számos részletkérdés fog fölmerülni. Nem lehetetlen, hogy az idővel felhalmozódó problémák szükségessé fogják tenni egy második, sokkal részletesebb kiadás megjelentetését. Addig is a Bizottság vitás és kétséges esetekben nyelvészek bevonásával fog dönteni.

A Magyar Tudományos Akadémia Zoológiai Bizottsága:

DR. DUDICH ENDRE

elnök

DR. ANCHI CS. GEYZA
DR. ÁBRAHÁM AMBRUS
DR. ÁCS TAMÁS
DR. BALOGH JÁNOS
DR. BOROS ISTVÁNDR. KASZAB ZOLTÁN
DR. KEVE ANDRÁS
DR. KOTLÁN SÁNDOR
DR. PELLÉRDY LÁSZLÓDR. SOÓS ÁRPÁD
DR. SZELÉNYI GUSZTÁV
DR. SZÉKESSY VILMOS
DR. TIGYI ANDRÁS
DR. ZIMMERMANN ÁGOSTON

Mint közreműködők :

DR. BÁRCZI GÉZA

DR. BENKŐ LORÁND

DR. PAIS DEZSŐ

Budapest, 1958. március 8.

SZABÁLYZAT

A nemi nevek

A nemi (generikus) nevek lehetnek egyszerű vagy összetett főnevek, főnevesült melléknevek és igenevek. Megfelelnek a tudományos kétneves nevezéktan (binominalis nomenclatura) nomen genericum-ának. Mindig egyes alanyesetben állanak.

A) Egyszerű nemi nevek

1. Nem nyújtanak helyesírási problémát az egyszerű nemi nevek. Pl.:

a) Főnevek:

ászka	fecske	hattyú	méh	pocok	szöcske
bagoly	féreg	ingola	métely	poloska	szú
bogár	géb	juh	mókus	ponty	szúnyog
bolha	gém	kabóca	nadály	rák	tetű
borz	giliszta	kérész	nyúl	réce	tok
bölgény	gödény	kígyó	ölyv	rigó	tücsök
cickány	galamb	lepke	pacsirta	sáska	teve
darázs	gyík	légy	pele	sirály	tyúk
denevér	hangya	lúd	pille	szarvas	veréb
egér	harcsa	medve	pinty	szivacs	vidra

b) Főnevesült melléknevek:

emlős	ormányos	sertés	tegzes
buzogányos	ostoros	szívókás	teknős

c) Főnevesült igenevek:

araszoló	bukó	futó	sikló	szövő
billegető	dongó	pattanó	süvöltő	tetvéző

B) Összetett nemi nevek

ak, melyeknek elő- és utótagja egyaránt lehet főnév, névelő vagy igenev. Ha a tagok egyszerű szavak és összetételükből nem keletkezik 6 szótagnál hosszabb szó, egybeírjuk őket. Ha keletkezik 6 szótagnál hosszabb szó, megírjuk az egyszerű főnévi elő- és utótagot, ha nem keletkezik 6 szótagnál hosszabb összetétel (1).* Pl.:

agyarcsiga	galandféreg	medveállatka	rájanadály
áskapók	gömbászka	mécskagyló	sárszalonka
bolharák	gőtehal	méhataka	sáskarák
botsáska	gyöngykagyló	mohaállat	szórtetű
cserebogár	hajóféreg	nyílféreg	tarlósáska
csíkbogár	halfarkas	orgonakorall	tücsökmadár
csillagféreg	hangyászűn	örvényféreg	tüdőféreg
darázsincér	iszapszűnyog	papucsállatka	üvegrák
ecetféreg	kakukkméh	paránybogár	vaspondró
faggyúpók	katonalégy	pehelyréce	viperagyík
fahangya	kőszivacs	pontytetű	vadászegepárd
farkaspók	láncsahal	pörölycápa	zacskórák
fémlepke	levélbolha	pávaszem	zugpók
fésűkagyló	lombszőcske	paradicsommadár	zsákállat
fonálféreg	makkféreg	pókmajom	zsinórféreg

4. Egybeírandó az egyszerű melléknévi előtag az egyszerű főnévi utótaggal, ha nem keletkezik 6 szótagnál hosszabb szó (2). Pl.

álböde	harangosállatka	ősdarázs	tarkatipoly
árvaszűnyog	kagylósrák	pajzospoloska	tegzesfátyolka
balogcsiga	karimáspoloska	patkósdenevér	tengeriugorka
busalepke	karmosbéka	pehelyméh	téliszűnyog
bundáslégy	karcsúcincér	recéspoloska	törpefűrkész
címerespoloska	kerekesféreg	rétihéja	tőrősdarázs
csomósdarázs	keresztspók	sarlósfescke	tutajocsiga
élénkfűrkész	kékkagyló	sárgarigó	tüdőshal
feketedarázs	koszorúcsiga	simadarázs	tüskéslégy
fogasponty	kővirigó	sutabogár	varangyosbéka
földikutya	lágypogár	szarvasbogár	vízibolha
gyalogcincér	meztelencsiga	szemeslepke	vízicsibe
gyepibodobács	nádiposzáta	szürkebegy	víziló
gyilkoslégy	olajosbogár	tajtékoskabóca	vízirigó
hamvaspók	övesferegcske	tapogatósbogár	zömökbogár

5. Egybeírandó az egyszerű melléknévi igenév-előtag az egyszerű főnévi utótaggal, ha nem keletkezik 6 szótagnál hosszabb szó (3). Pl.:

* Az egyes pontok szövegének végén zárójelben álló szám a „Magyarázat” megfelelő pontjára utal.

SZABÁLYZAT

A nemi nevek

A nemi (generikus) nevek lehetnek egyszerű vagy összetett főnevek, főnevesült melléknevek és igenevek. Megfelelnek a tudományos kétneves nevezéktan (binominalis nomenclatura) nomen genericum-ának. Mindig egyes alanyesetben állanak.

A) Egyszerű nemi nevek

1. Nem nyújtanak helyesírási problémát az egyszerű nemi nevek. Pl.:

a) Főnevek:

ászka	fecske	hattyú	méh	pocok	szöcske
bagoly	féreg	ingola	métely	poloska	szú
bogár	géb	juh	mókus	ponty	szúnyog
bolha	gém	kabóca	nadály	rák	tetű
borz	güliszta	kérész	nyúl	réce	tok
bölgény	gödény	kígyó	ölyv	rigó	tücsök
cickány	galamb	lepke	pacsirta	sáska	teve
darázs	gyík	légy	pele	sirály	tyúk
denevér	hangya	lúd	pille	szarvas	veréb
egér	harsa	medve	pinty	szivacs	vidra

b) Főnevesült melléknevek:

emlős	ormányos	sértés	tegzes
buzogányos	ostoros	szívókás	teknős

c) Főnevesült igenevek:

araszoló	bukó	futó	sikló	szövő
billegető	dongó	pattanó	süvöltő	tetvéző

B) Összetett nemi nevek

2. Összetett szavak, melyeknek elő- és utótagja egyaránt lehet főnév, melléknév vagy igenév. Ha a tagok egyszerű szavak és összetételükből nem keletkezik 6 szótagonál hosszabb szó, egybeírjuk őket.

3. Egybeírjuk az egyszerű főnévi elő- és utótagot, ha nem keletkezik 6 szótagonál hosszabb összetétel (1).* Pl. :

<i>agyarsiga</i>	<i>galandféreg</i>	<i>medveállatka</i>	<i>rájanadály</i>
<i>áskapók</i>	<i>gömbászka</i>	<i>mécskagyló</i>	<i>sárszalonka</i>
<i>bolharák</i>	<i>gótehal</i>	<i>méhatka</i>	<i>sáskarák</i>
<i>botsáska</i>	<i>gyöngykagyló</i>	<i>mohaállat</i>	<i>szörtetű</i>
<i>cserebogár</i>	<i>hajóféreg</i>	<i>nyílféreg</i>	<i>tarlósáska</i>
<i>csikbogár</i>	<i>halfarkas</i>	<i>orgonakorall</i>	<i>tücsökmadár</i>
<i>csillagféreg</i>	<i>hangyászün</i>	<i>örvényféreg</i>	<i>tüdőféreg</i>
<i>darázscincér</i>	<i>iszapszúnyog</i>	<i>papucsállatka</i>	<i>üvegrák</i>
<i>ecetfőgár</i>	<i>kakukkméh</i>	<i>paránybogár</i>	<i>vaspondró</i>
<i>faggyűpók</i>	<i>katonalég</i>	<i>pehelyréce</i>	<i>viperagyík</i>
<i>fahangya</i>	<i>kőszivacs</i>	<i>pontytetű</i>	<i>vadászgépárd</i>
<i>farkaspók</i>	<i>lándzsahal</i>	<i>pörölycápa</i>	<i>zacskórák</i>
<i>fémlepke</i>	<i>levélbolha</i>	<i>pávaszem</i>	<i>zugpók</i>
<i>fésűkagyló</i>	<i>lombszőcske</i>	<i>paradicsommadár</i>	<i>zsákállat</i>
<i>fonálféreg</i>	<i>makkféreg</i>	<i>pókmajom</i>	<i>zinórféreg</i>

4. Egybeírandó az egyszerű melléknévi előtag az egyszerű főnévi utótaggal, ha nem keletkezik 6 szótagonál hosszabb szó (2). Pl.

<i>álböde</i>	<i>harangosállatka</i>	<i>ősdarázs</i>	<i>turkatipoly</i>
<i>árvaszúnyog</i>	<i>kagylósrák</i>	<i>pajzsospoloska</i>	<i>tegesfátyolka</i>
<i>balogsiga</i>	<i>karimáspoloska</i>	<i>patkósdenevér</i>	<i>tengeriugorka</i>
<i>busalepke</i>	<i>karmosbéka</i>	<i>pehelyméh</i>	<i>téliszúnyog</i>
<i>bundáslég</i>	<i>karsúcincér</i>	<i>recéspoloska</i>	<i>törpefűrkész</i>
<i>címerespoloska</i>	<i>kerekesféreg</i>	<i>rétihéja</i>	<i>törősdarázs</i>
<i>csomósdarázs</i>	<i>keresztspók</i>	<i>sarlósfescke</i>	<i>tutajoscsiga</i>
<i>élénkfűrkész</i>	<i>kékkagyló</i>	<i>sárgarigó</i>	<i>tüdőshal</i>
<i>feketedarázs</i>	<i>koszorúcsiga</i>	<i>simadarázs</i>	<i>tüskéslegy</i>
<i>fogasponty</i>	<i>kővirigó</i>	<i>sutabogár</i>	<i>varangyosbéka</i>
<i>földikutya</i>	<i>lánybogár</i>	<i>szarvasbogár</i>	<i>vízibolha</i>
<i>gyalogcincér</i>	<i>meztelencsiga</i>	<i>szemeslepke</i>	<i>vízicsibe</i>
<i>gyepibodobács</i>	<i>nádi poszáta</i>	<i>szürkebegy</i>	<i>víziló</i>
<i>gyilkoslég</i>	<i>olajosbogár</i>	<i>tajtékoskabóca</i>	<i>vízirigó</i>
<i>hamvaspók</i>	<i>övesférgecske</i>	<i>tapogatósbogár</i>	<i>zömökbogár</i>

5. Egybeírandó az egyszerű melléknévi igenév-előtag az egyszerű főnévi utótaggal, ha nem keletkezik 6 szótagonál hosszabb szó (3). Pl. :

* Az egyes pontok szövegének végén zárójelben álló szám a „Magyarázat” megfelelő pontjára utal.

araszolólepke	fojtópók	lebegőkandics	szökőpók
ásólúd	futóbogár	lebegőlégy	szövőmadár
billegetőcankó	fűrőszivacs	mászóhal	tapadómedúza
bögőmajom	függőcinege	mosómedve	temetőbogár
bukóbogár	görgőállatka	merülőbogár	ugróégér
cselőpók	hullóbogár	pattanóbogár	úszócsiga
csörgőkígyó	kaparódarázs	pöfögőfutrinka	vándorlólevél
csüngőlepke	karolópók	rablópók	világítórák
dongólégy	kerülőbogár	repülőkutyá	zengőlégy
fecskendőféreg	kopogóbogár	szabóméh	zsibbasztórája

6. Egybeírandó az egyszerű főnévi, melléknévi, igenévi vagy számnévi előtag az egyszerű melléknévi utótaggal, ha nem keletkezik 6 szótagonál hosszabb szó (4). Pl.:

álormányos	keresztcsőrű	szemesostoros
bolhaormányos	levélormányos	szövőcsévés
csillóshasú	orrszarvú	tölcsérszájú
ezerlábú	rozsdafarkú	tömlőspórás
félormányos	soklábú	ugróvillás
gyalogormányos	százlábú	villáscsápú

7. Egybeírandó az egyszerű előtag a melléknévi igenévvél, ha nem keletkezik 6 szótagonál hosszabb szó (5). Pl.:

áldongó	ganéjtűrő	levélfirkáló	sárjáró
bábrabló	hangyaleső	levélsodró	szitakötő
csigaforgató	hernyórabló	magfűrő	tengervilágító
dárdahordozó	homoklakó	magtörő	téliaraszoló
fakúszó	hólyaghúzó	meggyvágó	tágyatűrő
fehéraraszoló	kecskefejő	molyrontó	útonálló
fiahordó	keresztspattanó	partfutó	vérszopó
fülbemászó	kéregbújó	poloskairtó	víztaposó
fürkészölő	lámpahordó	púposszövő	zöldszövő
galacsinhajtó	levélaknázó	sarlószövő	zuzmószövő

8. Egybeírandó az elő- és utótag, ha valamelyikük összetett szó ugyan, de az összetétel nem hosszabb 6 szótagonál (6). Pl.:

a) Az előtag összetett szó:

borostyánkőcsiga	fenyőkéregszú	kutyatejcincér	rózsadarázsfürkész
bunkócsápúsáska	gyöngyházlepke	nadálytőormányos	sáskaölődarázs
búcsújárólepke	gyökérrágólepke	nagybajszóméh	színtjátzólepke
cérnanyakúholyva	hangyautánzópók	nyakszarvúbogár	szőrösnyelvűdarázs
csupaszemlégy	hasadtülbúrák	nyárfacincér	tövishátúsáska
fenyődarázsfürkész	hernyórontófürkész	nyírfadarázs	torzcsápúbogár
fenyőhánccszú	kendermagbogár	ökörszemlepke	zsákhordóbogár

b) Az utótag összetett szó:

álfadarázs	kiscsikbogár	pókszázlábú
égerlevélbogár	levélgubacsdarázs	sárgacserebogár
fémstutabogár	öslégsöves	rakbolharák
karcsúdíszbogár	paránycsikbogár	virágcserebogár
kékdíszbogár	pattanóösrovar	virágdíszbogár

9. Kötőjellel kapcsolandó az elő- és utótag, ha mindkettő összetett szó, vagy pedig összetételük révén 6 szótagnál hosszabb szó keletkeznék (7). Pl.:

bordásfejű-kabóca	kabócarontó-darázs
buzogányfejű-féreg	keserűfü-ormányos
feketefejű-poloska	karcsúnyakú-mezeipoloska
kagylós-levéllábúrák	ökörfarkkóró-ormányos

10. A személynévből (vezeték- vagy keresztnévből) képezett nemi név esetében a személynevet nagy kezdőbetűvel írjuk és közvetlenül kapcsoljuk az utótaggal (8). Pl.: *Darwinszivacs*.

11. Az alnemeknek (subgenus) lehetőleg ne adjunk magyar nevet. Amennyiben ez elkerülhetetlen volna, az alnemi névre a fenti pontok érvényesek.

A fajnevek

A fajnevek (specifikus nevek) lehetnek egyszerű vagy összetett főnevek, főnevesült mellék- és igenevek. Vagy önmagukban állnak, vagy pedig tulajdonságjelző áll előttük. Ez utóbbi a faji jelző, amely megfelel a tudományos kétneves nevezéktan nomen specificum-ának (9).

A) Faji jelző nélküli egyszerű fajnevek

12. Olyan állatok nevei, melyek gyakoriságuknál vagy jellegzetességük-nél fogva közismertek. Legtöbbjük nemének egyetlen hazai vagy európai faja (alfaja). Ezért hazai keretek között megjelölésükre elegendő egyetlen, jelző nélküli szó is. Helyesírási problémát nem nyújtanak (10). Pl.:

baing	csuszka	guvat	karvaly	pipiske	szalázkóta
bakcsó	daru	gyurgyalag	kárász	ponty	szarka
batla	farkas	harcsa	kecsege	reznek	szárcsa
bíbic	fácán	haris	menyét	róka	tengelic
borz	fogoly	hermelin	mókus	seregély	túzok
compó	fürj	héja	nyest	sordély	ürge
csicsörke	garda	holló	nyuszt	sügér	vakondok
csíz	gerle	hörcsög	öz	sün	vidra
csuka	gulipán	kakukk	paduc	szajkó	zöldike

B) Faji jelző nélküli összetett fajnevek

13. Mind az elő-, mind pedig az utótag lehet főnév, melléknév vagy igenév. Az előtag tulajdonképpen rejtett faji jelző. Kapcsolata az utótaggal a név logikai természeténél fogva olyan szoros, hogy vele új fogalmat (állattani faj) jelöl. Különírva esetleg egészen mást jelentenek (11). Pl.:

császármadár	fűrészhal	lapostetű	siketfajd
csermelyfutó	hajnalmadár	láncosfereg	sófereg
csigaszájú	halálórája	mászóhal	svábbogár
darázsölyv	halrontó	mosdószivacs	tiszavirág
dámvad	hódpatkány	nyaktekeres	ugartyúk
dongólégy	ikerfereg	ökörzem	vadmacska
farkosfereg	jegesmedve	őszapó	vetésfehérítő
fecskefereg	jégmadár	pálmatolvaj	vértetű
félpók	kecskebéka	pászormadár	vízmerő
futómadár	kékbecg	pocgém	vörösbegy

C) Faji jelzős fajnevek

14. Az 1—10. pontokban ismeretett nemi neveket, vagy — külföldi viszonylatban — a 12. pont alá tartozó fajneveket egyszerű vagy összetett faji jelző előzi meg. A nemi név mindig főnévnek tekintendő és reá a fenti pontok érvényesek. A faji jelző egybe- vagy különírandó, esetleg kötőjellel kapcsolandó az alábbiak szerint (12).

15. Egybeírandó az egyszerű nemi névvel az egyszerű főnévi faji jelző (pl. anyagnév, tápnövény vagy gazdaállat neve, alaki vagy életmódi sajátosság megjelölésére szolgáló szó stb.), ha nem keletkezik 6 szótagnál hosszabb összetétel (13). Pl.:

almamoly	ecetfereg	juhmétely	márhabögöly	sőregtok
aranylile	egerészölyv	káposztalepke	májmétely	sünbogár
bárkaállatka	festékkagyló	kocsonyaszivacs	méhatka	szőlőrigó
bíborcincér	forrácsiga	korallkigyó	nyálkahal	takácsatka
borsószizsik	gabonaszipoly	kőmivesméh	nyírfajd	íoboztetű
botpoloska	gólyatölcs	kőszüllő	ostorgüliszta	tűzérbogár
bőrfutrinka	gőzüegér	kristálycsiga	őzlégy	tyúkbolha
burgonyabogár	göngybagoly	kúpbogár	pirókegér	üvegcsiga
cincérfereg	hagymalégy	levesteknős	retekshivacs	vadászgörény
citromsármány	hernyófűrkész	lócsér	részikló	vargalégy
darázpók	horócsiga	lőszivacs	róssaméh	vérmétely
disznótetű	hólyagbogárka	mannakabóca	sővénysármány	zebracsiga

16. Kötőjelet használunk, ha az egyszerű vagy összetett főnévi faji jelző az egyszerű nemi névvel 6 szótagnál hosszabb összetételt adna. Pl.:

acsalapu-ormányos	békalencse-ormányos
bajnóca-poliposka	búzavirág-poloska

<i>keserűgyökér-barkó</i>	<i>ökörfarkkóró-cincér</i>
<i>mételykóró-levelész</i>	<i>pöszméte-araszoló</i>
<i>galagonya-eszelény</i>	<i>töviescincér-fürkész</i>

17. Különírjuk az egyszerű vagy összetett melléknévi vagy igenévi faji jelzőt, akár összetett a nemi név, akár nem (14). Pl.:

<i>amerikai hód</i>	<i>fürge gyík</i>	<i>réti szöcskerák</i>
<i>aranyos bábrabló</i>	<i>hamvas rétihéja</i>	<i>rózsás gödény</i>
<i>barna varangy</i>	<i>hatszívókás métely</i>	<i>simafejű galandféreg</i>
<i>bunkós zsákállat</i>	<i>imádkozó sáska</i>	<i>sugaras gömbállatka</i>
<i>csápos nyílféreg</i>	<i>kapaszkodó tengerisün</i>	<i>szent galacsinhajtó</i>
<i>csörgő réce</i>	<i>kardszarvú antilop</i>	<i>szélhajtó kűsz</i>
<i>dolmányos varjú</i>	<i>karimás ezerlábú</i>	<i>szirti sas</i>
<i>erdei sikló</i>	<i>keresztes vipera</i>	<i>tarajos göte</i>
<i>ezüstgammás bagolylepke</i>	<i>kétpúpú teve</i>	<i>tavi szivacs</i>
<i>ezüstös balin</i>	<i>kis patkósdenevér</i>	<i>tejjféhér örvényféreg</i>
<i>európai lándzsahal</i>	<i>kis vöcsök</i>	<i>tengeri gyöngykagyló</i>
<i>éjjeli pávaszem</i>	<i>laposhasú szitakötő</i>	<i>tövies kerekesféreg</i>
<i>énekes hatyú</i>	<i>lépes fűrószivacs</i>	<i>ujjas lile</i>
<i>édes pincebogár</i>	<i>madárfejes mohaállat</i>	<i>vetési pattanó</i>
<i>északi pillangócsiga</i>	<i>mocsári béka</i>	<i>véznaujjú karmosmaki</i>
<i>éti csiga</i>	<i>nagy bukó</i>	<i>világító fűrókagyló</i>
<i>fecskefarkú ostoros</i>	<i>nagy repülőkutya</i>	<i>vörös bőgőmajom</i>
<i>fekete gólya</i>	<i>német csótány</i>	<i>vöröslő tengericsillag</i>
<i>földi rinya</i>	<i>nyílfarkú halfarkas</i>	<i>zöld küllő</i>
<i>fűlszerű papucsállatka</i>	<i>orvosi nadály</i>	<i>zsiszihfaló bogár</i>

18. Egybeírandó a házi faji jelző, ha valóban háziasított (domesztikált) állatfajról van szó. Pl.:

<i>házbivaly</i>	<i>házijuh</i>	<i>házilúd</i>	<i>háziméh</i>
<i>házi disznó</i>	<i>házi kecske</i>	<i>házi kacsa</i>	<i>házi nyúl</i>
<i>házi galamb</i>	<i>házi kutya</i>	<i>házi macska</i>	<i>házi tyúk</i>

19. Különírandó a házi faji jelző, ha nem háziasított, hanem csupán benyomult (anthropophil) állatfajra vonatkozik. Pl.:

<i>házi cincér</i>	<i>házi facsósz</i>	<i>házi lisztbogár</i>	<i>házi tücsök</i>
<i>házi cickány</i>	<i>házi légy</i>	<i>házi patkány</i>	<i>házi veréb</i>
<i>házi egér</i>	<i>házi liszteske</i>	<i>házi rozsdafarkú</i>	<i>házi zúgpók</i>

20. Egybeírandó a vándor-, törpe- és óriás- faji jelző, ha a nemi név egyszerű szó. Pl.:

<i>vándorgalamb</i>	<i>törpeoglárka</i>	<i>óriascincér</i>
<i>vándorkagyló</i>	<i>törpecsiga</i>	<i>óriásgilisza</i>
<i>vándorpatkány</i>	<i>törpeharcsa</i>	<i>óriáskagyló</i>
<i>vándorsáska</i>	<i>törpekérész</i>	<i>óriáskígyó</i>
<i>vándorsólyom</i>	<i>törpetücsök</i>	<i>óriászsuzsok</i>

21. Kötőjellel kapcsoljuk a *vándor-*, *törpe-* és *óriás-* faji jelzőt, ha a nemi név összetett szó. Pl.:

<i>vándor-fattyúhering</i>	<i>törpe-bársonyatka</i>	<i>óriás-álkérész</i>
<i>vándor-pajzstetű</i>	<i>törpe-fürkészlégy</i>	<i>óriás-cetcépa</i>
	<i>törpe-lágybogár</i>	<i>óriás-fenyődarázs</i>
	<i>törpe-pudvabogár</i>	<i>óriás-lószányog</i>
	<i>törpe-víziló</i>	<i>óriás-medvelepke</i>

22. Ha a faji jelző *s z e m é l y n é v* (vezetéknév, keresztnév, mitológiai név), nagy kezdőbetűvel írjuk és kötőjellel kapcsoljuk a nemi névhez, akár egyszerű, akár pedig összetett ez (15). Pl.:

<i>Apolló-lepke</i>	<i>Hahn-fürkész</i>	<i>Petényi-márna</i>
<i>Atalanta-lepke</i>	<i>Herkules-bogár</i>	<i>Rossi-levéldarázs</i>
<i>Atlasz-pillangó</i>	<i>Horváth-fémдарázs</i>	<i>San José-pajzstetű</i>
<i>Bernát-rák</i>	<i>Jakab-lepke</i>	<i>Semenow-darázs</i>
<i>Bonelli-füzike</i>	<i>Metelka-lepke</i>	<i>Spinola-darázs</i>
<i>Burmeister-álkérész</i>	<i>Mocsáry-hernyőöldarázs</i>	<i>Szent János-bogár</i>
<i>Derhamell-dongó</i>	<i>Montandon-góte</i>	<i>Szent Márk-légy</i>
<i>Éva-keszeg</i>	<i>Naumann-rigó</i>	<i>Vénusz-öv</i>
<i>Feldegg-sólyom</i>	<i>Neptún-serleg</i>	<i>Westwood-hangya</i>

23. Kötőjellel kapcsolandó az egyszerű vagy összetett főnévi faji jelző, ha a nemi név összetett. Pl.:

<i>benge-darázscincér</i>	<i>görvélyfű-gömbormányos</i>	<i>mályvarózsa-cickánybogár</i>
<i>bükk-bolhaormányos</i>	<i>gyümölcsfa-levélmányos</i>	<i>nyírfa-darázscincér</i>
<i>bükköny-cickánybogár</i>	<i>hangyász-sutabogár</i>	<i>ökörfarkkóró-csuklyásbagoly</i>
<i>búzavirág-csipkésposloska</i>	<i>hársfa-díszbogár</i>	<i>szeder-töröslégy</i>
<i>cickafark-levélbogár</i>	<i>katáng-virágdíszbogár</i>	<i>székfű-álcincér</i>
<i>éger-levéldarázs</i>	<i>kecskefűz-olajosbogár</i>	<i>széna-öntelékállatka</i>
<i>égerfa-sarlósszövő</i>	<i>köszméte-levéldarázs</i>	<i>szíj-galandféreg</i>
<i>fenyő-búcsújrálólepke</i>	<i>kökény-díszbogár</i>	<i>szilfa-virágposloska</i>
<i>főveny-labdacsbogár</i>	<i>kutyatej-karimáspoloska</i>	<i>tölgyfa-pajzstetű</i>
<i>fűz-gubacs szúnyog</i>	<i>lőgesztenye-cserebogár</i>	<i>útifű-gubósormányos</i>
<i>fűzfa-zsákhordóbogár</i>	<i>lucfenyő-szövődarázs</i>	<i>vízitorma-levélbogár</i>

A fajon belüli egységek nevei

24. Az *alfaj* (subspecies), *változat* (varietas) és *eltérés* (aberratio) magyar elnevezését lehetőleg kerüljük.

Az alfaji stb. jelzőt a változatlanul hagyott faji név elé tesszük. Pl.:

a) Alfajok :

<i>déli lappantyú</i>	<i>közép-európai örvös rigó</i>
<i>Duna vidéki tarajos góte</i>	<i>kis kenderike</i>
<i>fehérszárnyú kerti rozsdafarkú</i>	<i>magyar törpeegér</i>
<i>keleti barkós cinege</i>	<i>rozsdáshasú vizirigó</i>
<i>kárpáti kormosfejű barátcinege</i>	<i>szeremségi földikutya</i>

b) Változatok :

csupasz ponty feketehasú róka szurokfekete mókus

c) Eltérések :

feketenyakú bíborcincér magyar bíborcincér

A felsőbb rendszertani egységek nevei

25. A fajon és nemen fölüli rendszertani egységekbe (nemzetség, alosztály, osztály, altörzs, törzs stb.) sorolt állatcsoportok is kaphatnak és kaptak is magyar nevet (kategórianevek) (16).

26. A k a t e g ó r i a n e v e k mindig többes alanyesetben állanak. Pl.:

<i>atkák</i>	<i>halak</i>	<i>ostorosok</i>	<i>szitakötők</i>
<i>bogarak</i>	<i>hüllők</i>	<i>pókok</i>	<i>szivacsok</i>
<i>csalánozók</i>	<i>kétlélűek</i>	<i>poloskák</i>	<i>teknősök</i>
<i>emlősők</i>	<i>lepkék</i>	<i>rákok</i>	<i>virágállatok</i>
<i>gyökérlábúak</i>	<i>madarak</i>	<i>rovarok</i>	<i>zsinórféreg</i>

27. A főnévi tulajdonságjelzőt egybeírjuk az utótaggal, ha az egyszerű szó, ellenkező esetben pedig kötőjellel kapcsoljuk. Pl.:

<i>ászkarakok</i>	<i>galandféreg</i>	<i>kova-szaruszivacsok</i>	<i>nyilféreg</i>
<i>bőrszárnyúak</i>	<i>harangmedúzák</i>	<i>kovaszivacsok</i>	<i>örvényféreg</i>
<i>fej-gerinchúrosok</i>	<i>hidraállatok</i>	<i>kőkorallok</i>	<i>sáskarakok</i>
<i>féregatkák</i>	<i>ikerszelvényesek</i>	<i>maradványrákok</i>	<i>sejtélősködők</i>
<i>fonálféreg</i>	<i>kehelyállatok</i>	<i>mohaállatok</i>	<i>zsákállatok</i>

28. A melléknévi és igenévi tulajdonságjelzőt különírjuk. Pl.:

<i>alsórendű rovarok</i>	<i>kevésfogú erszényesek</i>	<i>ormányos nádalyok</i>	<i>tengeri sünök</i>
<i>csápos ízeltlábúak</i>	<i>koponyás gerincesek</i>	<i>pikkelyes hüllők</i>	<i>tízlábú rákok</i>
<i>erszényes emlősök</i>	<i>lemezescsőrű gázlók</i>	<i>pillásszárnyú tetvek</i>	<i>tüdőcsigák</i>
<i>farkos kétlélűek</i>	<i>négytüdőcs pók</i>	<i>szélesorrú majmok</i>	<i>üregi élősködők</i>
<i>fogas cetek</i>	<i>nyeles tüskésbőrűek</i>	<i>szőrös ikerszelvényesek</i>	<i>vértes halak</i>

29. Egybeírjuk a melléknévi vagy igenévi tulajdonságjelzőt, ha már megrögzült névről van szó, vagy pedig csak egybeírva van állattani értelme. Pl.

<i>gyűrűsféreg</i>	<i>kereseféreg</i>	<i>ormányosféreg</i>	<i>változóállatkák</i>
<i>hasadtalábúak</i>	<i>laposféreg</i>	<i>övesféregcsék</i>	<i>világítórákok</i>
<i>hengeresféreg</i>	<i>ollósáskák</i>	<i>szívőféreg</i>	<i>úszórákok</i>

30. Egybeírjuk az egyszerű tulajdonságjelzőt (főnévi, melléknévi, számnévi, igenévi) az -s, -ú és -ű végződésű melléknevekből képzett utótaggal, ha nem jön létre 6 szótagonál hosszabb szó (17). Pl.:

ásólábúak	egyformacsillósok	páratlanujjúak	százlábúak
cserepeshéjúak	egylemezkörösök	párosidegűek	szűkgaratúak
csövesfogúak	egyszerűbelűek	puhatestűek	tömörfejúek
csupaszkopolyúsok	kéttüdősök	sokostorosok	ugróvillások
egyenesszárnyúak	nyolckarúak	soksertéjűek	villáscsápúak

31. Amennyiben a 30. pontba tartozó nevek esetében az összetétel hosszabb volna, mint 6 szótag, kötőjelet alkalmazunk. Pl.:

egyenlő-záróizmúak
közvetlen-fejlődésűek
különböző-izmúak
szelvényezetlen-potrohúak
zárt-úszóhólyagosak

32. Amennyiben a 28. pont alá tartozó kategórianév tulajdonságjelzőt kap és ezáltal magasabb vagy alacsonyabb kategória nevévé lesz, akkor eredeti tulajdonságjelzőjével egybeírjuk. Pl.:

porcos vérteshalak úszó tízlábúrákok
szabályos tengerisünök ülőszemű tüdőscsigák

33. Az *ál-, elő-, fél-, fő-, ó-, ő-, szín-* és *új-* szavakat egybeírjuk az utótaggal, ha ez egyszerű szó és nem keletkezik 6 szótagnál hosszabb név. Pl.:

álénkesek	álkérészek	álskorpiók	
előputások	előrovarok		
félmajmok	félrovarok		
főemlősök	főpillangók	főpókok	főrákok
színcsillósok	színrovarok		
újszájúak			
őshalak	ősostorosok	összajúak	

34. Ugyanezeket kötőjellel kapcsoljuk, ha az utótag összetett szó. Pl.:

ál-mohaállatok	ál-recésszárnyúak	
elő-gerinchúrosok	elő-légcsövesek	elő-sertelábúak
ó-gyűrűsférgesek	szín-gyűrűsférgesek	szín-laposférgesek
szín-csapragósok		

35. Egybeírandó a *-nélküli* melléknévképzős névutó az alapnévvel (18). Pl.:

bélüregnélküliek	tapogatonélküliek
magzataburoknélküliek	testüregnélküliek
szájfedőnélküliek	zárnélküliek

36. Határozós összetételekben kötőjelet alkalmazunk. Pl.:

béllel-lélekzők	folyton-spórázók	hátsó-kopolyúsok
elől-ivarnyílások	háton-légnyílások	oldalt-légnyílások
elől-kopolyúsok	hátsó-ivarnyílások	végül-spórázók

37. A kategórianevek sorában előforduló egyezményes végződések, mint -alakúak, -alkatúak, -félék, -idomúak, -neműek, -szabásúak, -szerűek stb. egybeírandók az alapszóval, ha ez egyszerű szó, míg kötőjellel kapcsolandók, ha ez összetett (19). Pl.:

héjaalakúak	hőrcsögalakúak	ölyvalakúak	pocokalakúak
hantmadár-alakúak	pézsmatulok-alakúak	saskeselyű-alakúak	
darualkatúak	golyaalkatúak	lilealkatúak	tűzokalkatúak
futóbogár-alkatúak	gubacsdarázs-alkatúak	fémfűrkész-alkatúak	
gödénfélék	kakukkfélék	macskafélék	tevefélék
	cibetmacska-félék	kígyászkeselyű-félék	légykapó-félék
bűváridomúak	kazuáridomúak	tinamuidomúak	tyúkidomúak
csillagféreg-idomúak	fecskendőféreg-idomúak	pusztaityúk-idomúak	
	féregszabásúak	pókszabásúak	rákuszabásúak
	egérszerűek	mókuszszűk	süszűk
		szederesíra-szerűek	

A kezdőbetűk

38. Az összes magyar állatnevek, amennyiben nem szöveg- vagy mondatkezdők, kis kezdőbetűvel írandók (20).

MAGYARÁZAT

(Rövidítés: AkH. 1954. = A magyar helyesírás szabályai, 1954)

1. A 3. ponthoz:
Az 5—6 szótagnál hosszabb szókapcsolatok ellen tiltakozik az AkH. 1954. 141. pontja. Az egybeírás mellett szól ugyanott a 169. pont második fele, valamint a 175. és 177. pont.
2. A 4. ponthoz:
Egybeírandók az AkH. 1954. 166. pontja második fele értelmében.
3. Az 5. ponthoz:
Egybeírandók az AkH. 1954. 167. pontja második fele szerint.
4. A 6. ponthoz:
Egybeírandók az AkH. 1954. 180. pontja második fele, továbbá a 182. és 183. pontja szerint.
5. A 7. ponthoz:
Egybeírandók az AkH. 1954. 159. pontjának második fele és a 160. pont értelmében.
6. A 8. ponthoz:
Lásd az AkH. 1954. 217. pontjának második felét.
7. A 9. ponthoz:
Az AkH. 1954. 217. pontja második fele, valamint a 218. és 396. pont értelmében.
8. A 10. ponthoz:
Az egybeírás, szemben a szabályzat 22. pontjával, azért kívánatos, hogy kiemeljük a név nemi jellegét, a hasonló eredetű faj-nevekkal szemben.
9. A fajnevekhez:
A nomen specificum és nomen genericum viszonyára vonatkozólag lásd az irodalmi jegyzékben: 3.

10. A 12. ponthoz :
Ezen nevek legtöbbje nemi névvé lép elő, ha a hazai kereteket átlépve, más országok és földrészek állatait is tekintetbe vesszük. Ilyenkor természetesen faji jelzõt kapnak. Következetes használatuk esetén azonban nem keletkezhetik félreértés.
11. A 13. ponthoz :
Az idetartozó nevek egy része olyan jellegű, mint a 13. pontban soroltak. Az utótag névszóit természetének megfelelően az AkH. 1954. 160. pontja, valamint a 166., 169. és 180. pontok második fele értelmében egybeírandók.
12. A 14. ponthoz :
A faji jelzõs fajnevek teljesen megfelelnek a tudományos állattani nevezéktan (nomenclatura) kettõs neveinek (binominalis nomenclatura). Erre vonatkozólag lásd az irodalmi jegyzékben : 3.
13. A 15. ponthoz :
Lásd az AkH. 1954. 141. pont és a 167. pont második fele.
14. A 17. ponthoz :
A fajnevek túlnyomó része ilyen.
15. A 22. ponthoz :
A nagy kezdõbetűre vonatkozólag lásd AkH. 1954. 220. pont és a 228. pont első felét. A kötõjeles kapcsolást az AkH. 1954. 234. pontja írja elő. Ezzel megkülönböztetjük az ilyen f a j i neveket a hasonló eredetű n e m i nevektõl (lásd a szabályzat 10. pontját).
16. A 25. ponthoz :
A rendszertani egységek (kategóriák, taxonok) felsorolását lásd az irodalmi jegyzékben : 4, 2. lap
17. A 30. ponthoz :
Lásd az AkH. 1954. 180. pont második felét.
18. A 35. ponthoz :
Lásd az AkH. 1954. 187. pont második felét.
19. A 37. ponthoz :
Lásd az AkH. 1954. 182. és 217. pontját.
20. A 38. ponthoz :
Amennyiben az állatnevek kiemelése a mondat belsejében kívánatos, ezt ritkított szedéssel vagy eltérõ betűtípussal valósítsuk meg.

IRODALOM

- BENKÓ L. & TÁRSAI : Helyesírásunk idõszerű kérdései. — Nyelvtudományi Értekezések 4, 1—137. 1. Cikkgyűjtemény. (1956).
- BERRÁR J. : Az összetételek történeti vizsgálatához. — Magyar Nyelv, 51, 80—83. l. (1955).
- DUDICH E. : LINNÉ és az állatnevek logikája. — Állattani Közlemények, 41, 16—31. l. (1944).
- DUDICH E. & HANKÓ B. : Az állat és élete, II. — Budapest, 1—456. l. (1942).
- FÁBIÁN P. : A tulajdonnevek írása. — Lásd 1, 79—88. l. (1956).
- FÁBIÁN P. : A „Helyesírásunk idõszerű kérdései” vitája. — Nyelvtudományi Értekezések, 9, 1—62. l. Cikkgyűjtemény. (1956).
- HEXENDORF E. : A kis és nagy kezdõbetűk. — Lásd 1, 56—62. l. (1956).
- HORVÁTH L. : Magyar madárnevek és írásmódjuk. — Állattani Közlemények, 46, 87—90. l. (1957).
- LŐRINCZY É. : A mellérendelõ összetételek osztályozásának kérdéséhez. — PAIS-émlék-könyv, 151—164. l. (1956).
- MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA : A magyar helyesírás szabályai. — Budapest, 10. kiadás, 1—268. l. (1954).
- MÓCZÁR & TÁRSAI : Állathatározó. — Budapest. I. 1—798. l. ; II, 1—344. l. (Magyar állatnevek jegyzéke : II. 251—306. l.). (1950).
- PAIS D. : Kérdések és szempontok a szóösszetételek vizsgálatához. — Magyar Nyelv; 47, 135—154. l. (1951).
- PAIS D. : A különírás és egybeírás. — Lásd 1, 63—78. l. (1956).
- VADÁSZ E. : Szaknyelvünk és a magyar helyesírás. — Földtani Közöny, 85, 238—240. l. (1955).

Ara: 2,— Ft